

Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

Araştırma Makalesi

<https://dx.doi.org/10.19171/uefad.533244>

Başvuru/Received: 02.07.2018 Kabul/Accepted: 09.12.2018

Göçmen Olan ve Olmayan Annelerin Tutumları İle Çocuklarının Medya Kullanımının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi¹

Elvan ŞAHİN ZETEROĞLU

*Dr. Öğretim Üyesi Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü
Okulöncesi Anabilim Dalı eszeteroglu@gmail.com, OrcID: 0000-0002-2900-7033*

Hande HALAVURT

*Yüksek Lisans Öğrencisi Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim
Bölümü Okulöncesi Anabilim Dalı handehalavurt@gmail.com, OrcID:*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de yaşayan göçmen olan ve olmayan annelerin tutumları ile çocuklarının medya kullanım durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Çalışmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunu çocukları okulöncesi eğitim kurumuna devam eden göçmen 130 anne ve göçmen olmayan 130 anne olmak üzere toplam 260 anne oluşturmaktadır. Çalışmada anne tutumlarını ölçmek için “Anne-Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği” (Parenting Styles and Dimensions Questionnaire- PSDQ) kullanılmıştır. Okulöncesi dönem çocukların medya kullanımına yönelik davranışlarını belirlemek için araştırmacılar tarafından hazırlanan anket kullanılmıştır. Hazırlanan ankette, okul öncesi dönem çocuklarının hangi medya araçlarını kullandıkları, kullandıkları medya araçlarını ne sıklıkla kullandıkları, annelerin çocuklarının medya kullanımı ile ilgili görüşlerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Göçmen olan ve

¹ Bu çalışma UTEK2018 kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

olmayan annelerin tutumları ile çocukların medya kullanımları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Anlamlı bir farklılık olmamakla beraber göçmen ailelerin medya kullanımı konusunda daha dikkatli oldukları söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Anne tutumu, okulöncesi, medya, çocuk.

The Examination Of Attitudes Of Mothers That Are Immigrants Or Non-Immigrants And Their Children's Media Use In Terms Of Diverse Variables

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the attitudes of mothers that are immigrants or non-immigrants living in Turkey, and children's media use in terms of diverse variables. Descriptive scanning method has been used in the study. The study group consists of 260 mothers whose children attend the pre-school education institution. In the study, "The Parenting Styles and Dimensions Questionnaire (PSDQ)" has been used to evaluate mother attitudes. To determine the behaviors of the children in the pre-school period towards media use, a questionnaire prepared by the researchers has been used. In the prepared questionnaire, questions have been asked about media tools pre-school children use, how often they use these media tools, their mother's opinions about children's media use. There is no statistically significant difference found between the mother attitudes of the immigrant and non-immigrant parents and the media use. While there is no meaningful difference, it can be said that immigrant parents are more cautious about media use.

Key Words: Mother's attitude, pre-school, media.

GİRİŞ

Erken çocukluk, insan hayatının en büyük ve en hızlı gelişim gösterdiği dönemdir (Unicef, 2001). Doğumdan 5 yaşına kadar, çocuklar daha sonraki gelişmelerin üzerine inşa edildiği temel yetenekleri hızlı geliştirirler. Dil ve bilişsel kazanımlarına ek olarak, duygusal, sosyal, düzenleyici ve ahlaki kapasitelerinde dramatik bir ilerleme gösterirler. Erken gelişimdeki bu kritik boyutların tümü iç içe geçmiştir (Shonkoff & Phillips, 2000. Akt. Powell, 2001). Erken çocukluk dönemi, bireyin tüm yaşamını etkilemektedir. Bu dönemde alınan uyarımlar çocuğun olumlu olduğu kadar olumsuz olarak da gelişmesine sebep olabilir (Oktay, 2004). Olumlu davranışların çocuğa kazandırılabilmesi için öncelikle çocuğu tanımak, anlamak ve ona göre davranmak gerekmektedir. Ebeveynler çocuklarının gelişim evrelerini dikkate alarak bilinçli ve olumlu yaklaşımlarda

bulunmalıdır. Çocuğun dış uyaranlara açık olduğu okulöncesi dönemde, ebeveynin görevi onu olumsuz uyaranlardan korumak ve olumlu uyaranları pekiştirmektir (Gündüz Kalan, 2010). Çocuğun sosyal yaşamını, kişisel gelişimini ve önemli değerleri kazandığı kritik bir evre olan okulöncesi dönemde aile can alıcı bir öneme sahiptir. Bu süreçte, çocukların da birincil dereceden dâhil olacağı karşılıklı bir etkileşimden bahsedilebilmesi için anne babaların sağlıklı çocuk yetiştirme tutumuna sahip olmaları gerekmektedir (Karabulut Demir ve Şendil, 2008). Anne-baba tutumları, sıcaklık, iletişim, anne babaların çocuklarının olgun davranışlarına ilişkin beklentileri ile birlikte sundukları kontrol miktarını içeren çocukların sosyalleştirilmesine ilişkin genel bir yaklaşımdır (Swith, 2013). En kapsamlı çalışmaların yapıldığı anne baba tutumları otoriter, demokratik ve izin verici tutumlardır. Otoriter anne babalık, katı kurallara sahip bir anne babalık modeli olarak da adlandırılır. Bu tutuma sahip anne babalar ve çocukları arasında iletişim çok azdır. Anne babanın çocuktan yüksek beklentileri bulunmaktadır (Başal, 2012). Baumrind (1966)'e göre, demokratik anne baba tutumu, çocukların gelişimi açısından en doğru olan tutumdur. Bu tutumu benimseyen ebeveynler çocuklarına karşılıksız ve koşulsuz saygı, sevgi göstermektedirler. Çocuklarını hem kontrol etmekte hem de onların ihtiyaçlarına karşı duyarlılık göstermektedirler. Anne babaların davranışları birbiriyle tutarlı, kararlı ve güven vericidir. Anne babalar her çocuğun kendine özgü bir gelişim süreci olduğunu bilmekte ve çocukların özgürce gelişmesine, yeteneklerinin farkına varmasına ve kendini gerçekleştirmesine izin vermektedirler. Yavuzer (2003), aşırı hoşgörülü tutum içerisinde olan anne ve babaların çocuklarının karşısında, onların sürekli isteklerini yerine getiren, onları şımartan, onlara sınırları belli olmayan özgürlük tanıyan, boyun eğen, yumuşak başlı ve tutarsız davranan, çocuklarını aşırı şekilde ihmal eden ve terk edebilen ana-babalar olduğunu belirtmektedir. Çocuklarıyla çok ilgili görülen bu anne-babalar, çocukları üzerinde çok başarısız bir kontrol sergilemektedirler. Böyle bir ortamda sosyal gelişim yetersiz, benlik kontrolü düşük olmaktadır. Aşırı hoşgörülü anne babalar, çocukları ne isterlerse yapılmasına izin vermektedirler. Bunun sonucu olarak da, bu tutuma sahip ailelerin çocukları, hiçbir zaman kendi davranışlarını kontrol etmeyi öğrenememektedirler. Her zaman kendi yollarının izlenmesini, isteklerinin gerçekleştirilmesini beklemektedirler.

Aile çocuk üzerinde çok etkili olmakla beraber medyanın da çocuk üzerindeki etkisi büyüktür (Oktay, 2004). Özellikle gelişen ve değişen teknolojiyle beraber insanlar medya baskısı altında kalmaya başlamışlardır. Bu baskıdan en çok etkilenenlerin de çocuklar ve gençler olduğu ifade edilmektedir (Strasbuger ve Wilson, 2002. Akt: Okur Berberoğlu, 2015).

Teknoloji ile beraber kitle iletişim araçlarına ulaşım kolaylaşmış, medya kullanımını da engellenemez düzeyde artmıştır. Hemen hemen her çocuğun elinde bir telefon, bir tablet görmek mümkündür. Televizyonsuz ev neredeyse yok gibidir. Medya kullanım yaşı okulöncesi dönemde de çok artmıştır. Bu yüzden çocuğun eğitiminde ailenin yanında medyanın da yadsınamaz bir etkisi bulunmaktadır (Oktay, 2004).

Çocuklar teknoloji çağı olan günümüzde medya araçlarıyla iç içe büyümektedirler. Ailenin bilinç düzeyi, medya araçlarıyla zaman geçirirken ailenin çocuğuyla kurduğu iletişimin niteliği, çocuğun medya araçlarıyla geçirdiği süre ve izlenen yayınların özellikleri ve türleri olumlu ve olumsuz sonuçların ortaya çıkmasında etkili olmaktadır (Kafadar, 2017). Günümüzde ailelerin iyi bir medya kullanıcısı başka bir deyişle medya okuryazarı olması çocukların da medyayı daha sağlıklı olarak kullanmalarına olanak tanımaktadır.

Medya okuryazarlığı; yazılı ve yazısız, televizyon, video, sinema, reklâmlar, internet vb. yoluyla mesajlara ulaşma, bunları çözümleme, değerlendirme ve iletme yetisi kazanabilmek olarak tanımlanmaktadır (Gomez ve Gomez, 2007). Medya okuryazarlığı sayesinde bireye; medyayı bilinçli kullanabilmesi için katkı sağlanabilmekte (RTÜK, 2007); böylelikle kendini doğru ifade edebilme ve sosyal hayata aktif ve yapıcı katılabilmesi sağlanabilmekte; bireye, medya iletilerini doğru algılayabilecek donanımına sahip olma ve zamanla iletiler üretebilme yeteneği kazandırılabilir (Korkmaz ve Yeşil, 2008).

Medyanın bilinçsiz kullanılması istenmeyen sonuçlara neden olmaktadır. Bandura'nın geliştirdiği sosyal öğrenme teorisi gözlemsel öğrenme olarak da bilinmektedir. Gözlemsel öğrenme taklide dayanmaktadır. Taklidin uyumlu davranışın öğrenilmesinde olduğu kadar uyumsuz ve kaba davranışın edinilmesinde de önemli bir rolü bulunmaktadır. Taklit yoluyla yeni davranışlar öğrenilebilmekte ya da var olan davranışlar, diğerlerinin davranışları gözlemlenerek değiştirilebilmektedir (Bandura ve Walters, 1963: Akt: Bilgin Ülken, 2011). Avrupa Konseyi çocuk hakları strateji belgesine göre; “çocukların ayrımcılığa uğramama, bilgiye erişme, ifade özgürlüğü ve dijital ortama katılım hakkı bu alanda çalışan paydaşlarla işbirliği içinde desteklenmelidir (Council Of Europe, 2016). Başka bir ifade ile televizyon izleme ve medya araçlarıyla etkileşim hakkı çocukların evrensel haklarından biridir (Kafadar, 2017). Okul öncesi dönem çocukları ve medya ilişkisi ile ilgili yapılmış (Nathanson, 2001; Cesur ve Paker, 2007; Büyükbaykal, 2007; Akıncı, 2008; Gündüz Kalan, 2010; Kafadar, 2017; Temizyürek ve Acar, 2014) çeşitli

çalışmalar bulunmaktadır. Ancak literatürde göçmen olan ve olmayan annelerin tutumları ile çocuklarının medya kullanımını inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ülkemiz çok kültürlü bir yapıya sahiptir. Bu çok kültürlü yapıda farklı anne baba tutumları ve farklı medya kullanımı olduğu düşünülmektedir. Göçmen olan ve olmayan ailelerle bu çalışmanın yapılmasının nedeni farklı kültürlerde yetişen annelerin çocuklarının medya kullanımları arasında farklılık olup olmadığının belirlenmeye çalışılmasıdır. Aynı zamanda çocukların medya kullanımına nelerin etken olabileceğine yönelik olarak elde edilen verilerin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada Türkiye’de yaşayan göçmen olan ve olmayan annelerin tutumları ile çocuklarının medya kullanım durumları çeşitli değişkenler açısından incelenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Göçmen olan ve olmayan annelerin çocuklarının televizyon izleme durumları ile ilgili bilgileri nedir?
2. Göçmen olan ve olmayan annelerin çocuklarının televizyon izlemesini onaylama durumu ve nedenleri nedir?
3. Göçmen olan ve olmayan annelerin televizyonun çocuk üzerindeki etkisi ile ilgili düşünceleri nelerdir?
4. Göçmen olan ve olmayan annelerin çocuklarının tablet kullanımı ile ilgili bilgileri nedir?
5. Göçmen olan ve olmayan annelerin, tablet kullanımının çocuk üzerindeki etkisi ile ilgili düşünceleri nelerdir?
6. Göçmen olan ve olmayan annelerin, çocuklarının bilgisayar kullanımı ile ilgili bilgileri nedir?
7. Göçmen olan ve olmayan annelerin, bilgisayar kullanımının çocuk üzerindeki etkisi ile ilgili düşünceleri nelerdir?
8. Göçmen olma ve göçmen olmama durumu ile anne tutum puanları arasında farklılık var mıdır?
9. Göçmen olma ve göçmen olmama durumları arasında çocuğun günlük televizyon izleme süreleri ile annelerin tutum puanları arasında farklılık var mıdır?
10. Göçmen olma ve göçmen olmama durumları arasında çocuğun günlük tablet kullanma süreleri ile annelerin tutum puanları arasında farklılık var mıdır?
11. Göçmen olma ve göçmen olmama durumları arasında çocuğun bilgisayar kullanma süreleri ile annelerin tutum puanları arasında farklılık var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu çalışmada bilimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada, varolan durumu ortaya koymak amaçlandığı için tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen mevcut olan bir durumu mevcut olan şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Tarama modelinde, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve varolan haliyle tanımlanmaya çalışılmaktadır (Karasar, 2007).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Bursa il merkezi Osmangazi ilçesinde üç farklı resmi anaokuluna devam eden 3-6 yaş grubundaki 260 çocuğun anneleri oluşturmaktadır. Bu ailelerden 130'u Türkiye'de doğup büyümüş olup, 130'u ise farklı ülkelerden göç eden ailelerden oluşmaktadır.

Tablo 1. Annelerin Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılım

		Göçmenlik Durumu					
		Göçmen Değil		Göçmen		Total	
		n	%	n	%	n	%
Anne yaşı	20-25	7	5,38	1	0,77	8	3,08
	26-30	36	27,69	33	25,38	69	26,54
	31-35	48	36,92	51	39,23	99	38,08
	36 Ve Üstü	39	30	45	34,62	84	32,31
	Total	130	100	130	100	260	100
Anne eğitimi	İlkokul	25	19,23	7	5,38	32	12,31
	Ortaokul	19	14,62	10	7,69	29	11,15
	Lise	55	42,31	69	53,08	124	47,69
	Üniversite Ve Üstü	31	23,85	44	33,85	75	28,85
	Total	130	100	130	100	260	100
Anne mesleği	Memur	16	12,31	22	16,92	38	14,62
	İşçi	24	18,46	47	36,15	71	27,31
	Kendi İş	4	3,08	9	6,92	13	5
	Ev Hanımı	86	66,15	52	40	138	53,08
	Total	130	100	130	100	260	100
Nereden göç ettiniz?	Bulgaristan	0	0	116	89,23	116	89,23
	Yunanistan	0	0	10	7,69	10	7,69
	Romanya	0	0	1	0,77	1	0,77
	Yugoslavya	0	0	3	2,31	3	2,31
	Total	0	0	130	100	130	100
Göç Edeli Kaç Yıl Oldu?	10-20 Yıl	0	0	10	7,69	10	7,69
	20-30 Yıl	0	0	77	59,23	77	59,23
Kaç Yıl Oldu?	40-50 Yıl	0	0	43	33,08	43	33,08
	Total	0	0	130	100	130	100

Tablo 1'e göre, araştırmaya katılan annelerin çoğunluğu (%38,08) 31-35 yaşındadır. Annelerin %47,69'u lise mezunu olup çoğunluğu (%53,08) ev hanımıdır. Göçmen ailelerin çoğu (%59,23) 20-30 yıl önce ağırlıklı olarak Bulgaristan'dan (%89,23) göç etmişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada anne tutumlarını ölçmek için “Anne-Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği” (Parenting Styles and Dimensions Questionnaire- PSDQ) kullanılmıştır. Baumrind'in sınıflamasına dayalı olarak Robinson ve Arkadaşları (2001) tarafından geliştirilen ve 2-13 yaş aralığında çocuğu bulunan anne babaların tutumlarını değerlendiren “Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği” (Parenting Styles and Dimensions Questionnaire) Türk annelerde kullanımının uygunluğunu değerlendirmek amacıyla, Kapçı ve Demirci (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca Önder ve Gülay (2009) tarafından da bu ölçek Türkçe'ye uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Bu araştırma kapsamında yetkin (demokratik) tutum alt ölçeğine ilişkin iç tutarlılık katsayısı .84, otoriter (yetkeci) tutum alt ölçeğine ilişkin iç tutarlılık katsayısı .72 ve izin verici tutum alt ölçeğine ilişkin iç tutarlılık katsayısı ise .70 olarak belirlenmiştir. Toplam tutum ölçeğine ilişkin iç tutarlılık katsayısı ise .76 olarak bulunmuştur.

Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği, çocukların anne ve babalarının yetkin, otoriter ve izin verici tutumlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bireysel olarak anne ya da babalar tarafından doldurulmaktadır. Toplam 32 maddeden oluşan ölçekteki ifadeler, “1= Hiçbir zaman” ile “5= Her zaman” arasında değişen 5'li bir derecelendirmeyle değerlendirilmektedir. Ölçekte üç alt ölçek bulunmaktadır. Bunlar; yetkin veya demokratik (authoritative) tutum, yetkeci ya da Otoriter (authoritarian) tutum ve izin verici (permissive) tutumdur.

Ayrıca annelerden yaşları, göç ettikleri yıl, nereden göç ettikleri, eğitim durumları, meslekleri ile ilgili soruların olduğu kişisel bilgi formunu doldurmaları istenmiştir. Aynı zamanda okulöncesi dönem çocukların medya kullanımına yönelik davranışlarını belirlemek için araştırmacılar tarafından hazırlanan anket kullanılmıştır. Hazırlanan ankette, okul öncesi dönem çocuklarının hangi medya araçlarını kullandıkları, kullandıkları medya araçlarını ne sıklıkla kullandıkları, annelerin çocukların medya kullanımı ile ilgili görüşlerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler SPSS 20.0 programı ile değerlendirilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiye ki-kare analizi ile bakılmıştır. Gruplar arasındaki puanların karşılaştırılmasında bağımsız gruplarda t testi kullanılmıştır. Verilerin frekans ve yüzdesel dağılımları verilmiştir. Normallik testi sonucunda, gruplar arasında farklılık incelenirken, ikili normal dağılmayan değişkenlerde Mann Whitney U Testi yapılmıştır. İki denli fazla gruplarda ise normal dağılmayan değişkenlerde Bonferroni düzeltmeli Kruskal Wallis H Testi uygulanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma bulguları yer almaktadır. Araştırmada elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 2. Annelerin Ve Çocuklarının Televizyon İzleme Durumlarıyla İlgili Bilgilerin Dağılımı

		Göçmenlik durumu					
		Göçmen değil		Göçmen		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Evde kaç televizyonunuz var?	1	77	59,23	49	37,69	126	48,46
	2	44	33,85	65	50	109	41,92
	3	9	6,92	16	12,31	25	9,62
	Toplam	130	100	130	100	260	100
Siz günde ortalama kaç saat televizyon izliyorsunuz?	0-1 saat	18	13,85	23	17,69	41	15,77
	2-3 saat	62	47,69	66	50,77	128	49,23
	3 saat ve üstü	50	38,46	41	31,54	91	35
	Toplam	130	100	130	100	260	100
Çocuğunuzun odasında televizyon var mı?	Evet	15	11,54	20	15,38	35	13,46
	Hayır	115	88,46	110	84,62	225	86,54
	Toplam	130	100	130	100	260	100
Çocuğunuz günde ortalama kaç saat televizyon izliyor?	0-1 saat	40	30,77	36	27,69	76	29,23
	2-3 saat	67	51,54	69	53,08	136	52,31
	3-4 saat	17	13,08	17	13,08	34	13,08
	4-5 saat	6	4,62	8	6,15	14	5,38
	Toplam	130	100	130	100	260	100
Çocuğunuzla beraber televizyon izliyor musunuz?	Evet	125	96,15	122	93,85	247	95
	Hayır	5	3,85	8	6,15	13	5
	Toplam	130	100	130	100	260	100
Televizyonu çocuğunuza siz mi açıyorsunuz, kendisi mi açıyor?	Biz	61	46,92	71	54,62	132	50,77
	Kendisi	69	53,08	59	45,38	128	49,23
	Toplam	130	100	130	100	260	100

Tablo 2 incelendiğinde %48,46 ailenin evinde 1 adet, %41,92 ailenin evinde 2 adet, %9,62 ailenin evinde ise 3 adet televizyon bulunmaktadır. Annelerin (%49,23) ve çocukların (%52,31) çoğu günde 2-3 saat televizyon izlemektedirler. Araştırmaya katılan anneler (%50,77) televizyonu çocuğa aile üyelerinden birinin açtığını belirtirken, yarıya yakın (%49,23) anne ise televizyonu çocuğun kendisinin açtığını belirtmektedir. İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla beraber göçmen olmayan ailelerde (%53,08) televizyonu çocuk açmakta, göçmen ailelerde ise televizyonu (%54,62) aile açmaktadır. Çocukların çoğunun (%86,54) odasında televizyonu yoktur. Annelerin büyük çoğunluğu (%95) çocuğuyla beraber televizyon izlemektedir.

Tablo 3. Annenin Çocuğun Televizyon İzlemesini Onaylama Durumu Ve Nedenlerin Dağılımı

		Göçmenlik durumu					
		Göçmen değil		Göçmen		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Çocuğunuzun televizyon izlemesini onaylıyor musunuz?	Evet	83	63,85	89	68,46	172	66,15
	Hayır	47	36,15	41	31,54	88	33,85
Toplam		130	100	130	100	260	100
Evet nedenleri	Şartlı (Ailenin Uygun Gördüğü Programlar)	19	26,39	14	17,07	33	21,43
	Şartlı (Ailenin Uygun Gördüğü Süre)	8	11,11	15	18,29	23	14,94
	Şartlı Program + Şartlı Zaman	8	11,11	6	7,32	14	9,09
	Eğitici	25	34,72	38	46,34	63	40,91
	Eğlencelidir, Vakit Geçirmesini Sağlar	12	16,67	9	10,98	21	13,64
	Toplam	72	100	82	100	154	100
	Hayır nedenleri	Zaman Geçirmesi İçin	2	5,71	1	2,94	3
Sadece Çizgi Film		1	2,86	0	0	1	1,45
Eğitici Program Yok		5	14,29	4	11,76	9	13,04
Çocuk Israrlı Olduğu İçin		1	2,86	0	0	1	1,45
Televizyon Sağlığa Zararlı		6	17,14	9	26,47	15	21,74
Çocuğu Asosyal Yapar		9	25,71	6	17,65	15	21,74
Sağlığa Zararlı +A Sosyal Yapar		1	2,86	0	0	1	1,45
TV Programları Yaşa Uygun Değil		5	14,29	4	11,76	9	13,04
Davranış Problemine Neden Olur		1	2,86	0	0	1	1,45
Davranış Problemi + Sağlık		2	5,71	0	0	2	2,9
Bağımlı Yapar		1	2,86	6	17,65	7	10,14
Zararlı (Açıklama Yok)		1	2,86	4	11,76	5	7,25
Toplam	35	100	34	100	69	100	

Tablo 3’de görüldüğü gibi, annelerin çoğu (%66,15) çocuğun televizyon izlemesini onaylamaktadır. Onaylama nedeni olarak annelerin %40,91’i televizyonun eğitici olduğunu, %21,43’ü ise şartlı olarak ailenin uygun gördüğü programların izlenmesinin uygun olacağını belirtmiştir. Çocuğun televizyon seyretmesini onaylamayan annelerin çoğu da (%21,74) televizyonun sağlığa zararlı olduğunu ve çocuğu asosyal yaptığını (%21,74) ifade etmiştir.

Tablo 4. Annelerin Televizyonun Çocuk Üzerindeki Etkisi Ve Nedenlere Yönelik Düşüncelerinin Dağılımı

		Göçmenlik durumu					
		Göçmen değil		Göçmen		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Sizce çocuğa televizyonun nasıl bir etkisi vardır?	Zararlı	74	56,92	75	57,69	149	57,31
	Zararlı değil	56	43,08	55	42,31	111	42,69
	Toplam	130	100	130	100	260	100
Zararlı çünkü	Bağımlı Yapar	10	16,67	17	25,37	27	21,26
	Sağlığa Zararlı	16	26,67	23	34,33	39	30,71
	Asosyal Yapar	8	13,33	4	5,97	12	9,45
	Yaşa Uygun Değil	9	15	7	10,45	16	12,6
	Davranış Problemi	13	21,67	14	20,9	27	21,26
	Davranış Problemi + Sağlıksız Yapar	2	3,33	2	2,99	4	3,15
	Asosyal Yapar + Davranış Problemi Oluşturur	2	3,33	0	0	2	1,57
	Toplam	60	100	67	100	127	100
Zararlı değil çünkü	Şartlı (Ailenin Uygun Gördüğü Programlar)	9	20,45	13	32,5	22	26,19
	Şartlı(Ailenin Uygun Gördüğü Süre)	14	31,82	14	35	28	33,33
	Şartlı Program + Şartlı Süre	14	31,82	12	30	26	30,95
	Eğiticidir	5	11,36	1	2,5	6	7,14
	Eğlencelidir Ve Dil Gelişimini Destekler	2	4,55	0	0	2	2,38
	Toplam	44	100	40	100	84	100

Tablo 4’te görüldüğü gibi çalışmaya katılan annelerin çoğu (%57,31) çocuğun televizyon izlemesinin zararlı olduğunu ve bunun nedeni olarak da televizyon izlemenin sağlığa zarar verdiğini (%30,71), çocuğu bağımlı

yaptığını (%21,26) ve davranış problemine neden olduğunu (%21,26) belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra annelerin yarıya yakını (%42,69) televizyon izlemenin çocuk açısından zararlı olmadığını ifade etmiş, açıklama olarak televizyonun şartlı olarak ailenin uygun gördüğü zaman aralığında (%33,33), ailenin uygun gördüğü programları ve uygun gördüğü zaman aralığında (%30,95), ailenin uygun gördüğü programların (%26,19) izlenebileceğini belirtmişlerdir.

Tablo 5. Annelerin Çocuklarının Tablet Kullanımı İle İlgili Bilgilerinin Dağılımı

		Göçmenlik durumu					
		Göçmen değil		Göçmen		Toplam	
		N	%	n	%	n	%
Çocuğunuzun tableti var mı?	Evet	86	66,15	80	61,54	166	63,85
	Hayır	44	33,85	50	38,46	94	36,15
	Toplam	130	100	130	100	260	100
Çocuğunuz günde kaç saat tablet kullanıyor?	0-1 Saat	61	70,93	51	63,75	112	67,47
	2-3 Saat	19	22,09	23	28,75	42	25,3
	3 Saat Ve Üstü	6	6,98	6	7,5	12	7,23
	Toplam	86	100	80	100	166	100
Çocuğunuzun tablet kullanmasına kim karar veriyor?	Anne-Baba	57	66,28	53	66,25	110	66,27
	Kendisi	29	33,72	27	33,75	56	33,73
	Toplam	86	100	80	100	166	100

Tablo 5'te çocukların çoğunun (%63,85) tableti vardır, günde 0-1 saat tablet kullanmaktadır, çocuğun tablet kullanmasına çoğunlukla (%66,27) anne baba karar vermektedir. Göçmen ailelerde tablet olma oranı daha düşük (%61,54), 0-1 saat tablet kullanma oranı daha düşük (%63,8) görülmektedir. Göçmen ailelerde tablet kullanmanın zararlı olduğunu düşünenlerin oranı daha yüksek görülmektedir (%67,5). Tablet kullanılmasına iki aile grubunda aynı oranda izin verildiği görülmektedir.

Tablo 6. Annelerin, Tablet Kullanımının Çocuğa Etki Etme Durumu ve Nedenlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

		Göçmenlik durumu					
		Göçmen değil		Göçmen		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Tabletin çocuk üzerindeki etkisi nedir?	Zararlı	49	57,00	54	67,50	103	62,00
	Zararlı Değil	37	43,00	26	32,50	63	38,00
	Toplam	86	100	80	100	166	100
Zararlı çünkü	Bağımlılık Yapar	12	33,30	15	37,50	27	35,50
	Sağlığı Olumsuz Etkiler	13	36,10	16	40,00	29	38,20
	Asosyal Yapar	1	2,80	2	5,00	3	3,90
	Davranış Problemi Oluşturur	1	2,80	2	5,00	3	3,90
	Davranış Problemi + Sağlık	2	5,60	3	7,50	5	6,60
	Bağımlılık + Sağlık	4	11,10	0	0,00	4	5,30
	Bağımlılık + Davranış Problemi	1	2,80	0	0,00	1	1,30
	Asosyallik + Sağlık	0	0,00	1	2,50	1	1,30
	Zaman Kaybı	2	5,60	1	2,50	3	3,90
	Toplam	36	100	40	100	76	100
Zararlı değil çünkü	Şartlı (Ailenin Uygun Gördüğü Programları)	8	25,80	4	21,10	12	24,00
	Şartlı(Ailenin Uygun Gördüğü Süre)	13	41,90	7	36,80	20	40,00
	Şartlı Program + Şartlı Zaman	5	16,10	5	26,30	10	20,00
	Eğitici dir	5	16,10	3	15,80	8	16,00
	Toplam	31	100	19	100	50	100

Tablo 6’da annelerin çoğu (% 62) çocukların kullandıkları tabletin zararlı olduğunu belirtmiştir. Bunun nedeni olarak annelerin çoğu (% 35,5) sağlığı olumsuz etkilediğini, bağımlı yaptığını ifade etmiştir. Tabletın çocuğa zararlı olmadığını düşünen annelerin çoğu şartlı olarak uygun görülen zaman aralığında (% 40), şartlı olarak uygun görülen programları (% 24), şartlı olarak belirlenen zaman aralığında ve uygun olan programları çocuğun takip edebileceğini ve tableti kullanabileceğini belirtmişlerdir.

Tablo 7. Annelerin, Çocuklarının Bilgisayar Kullanımı İle İlgili Bilgilerinin Dağılımı

		Göçmenlik durumu					
		Göçmen değil		Göçmen		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Eviniz de bilgisayar var mı?	Evet	70	53,85	94	72,31	164	63,08
	Hayır	60	46,15	36	27,69	96	36,92
	Toplam	130	100	130	100	260	100
Eğer evinizde bilgisayarınız varsa çocuğunuz bilgisayarı kullanıyor mu?	Evet	30	30,3	31	28,18	61	29,19
	Hayır	69	69,7	79	71,82	148	70,81
	Toplam	99	100	110	100	209	100
Eğer varsa çocuğunuz günlük yaklaşık olarak ne kadar zamanını bilgisayar karşısında geçiriyor?	0-1 Saat	23	76,67	29	87,88	52	82,54
	2-3 Saat	4	13,33	2	6,06	6	9,52
	3 Saat Ve Üstü	3	10	2	6,06	5	7,94
	Toplam	30	100	33	100	63	100

Tablo 7 incelendiğinde, ailelerin çoğunun (% 63,08) bilgisayarı vardır. Çocukların çoğu (% 70,81) bilgisayarı kullanmamaktadır. Anneler çocukların bilgisayarı çoğunlukla 0-1 saat kullandıklarını ifade etmişlerdir. Göçmen olmayanların % 53,8'inin, göçmenlerin ise %72,3'ünün evinde bilgisayar olduğu görülmektedir. İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte göçmen ailelerde çocuğun bilgisayar kullanma oranı daha düşük görülmektedir. İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte göçmen ailelerde günlük 0-1 saat bilgisayar kullanma oranları daha yüksek görülmektedir (% 87,9).

Tablo 8. Annelerin, Bilgisayar Kullanımının Çocuğa Etki Etme Durumu Ve Nedenlerine İlişkin Düşüncelerinin Dağılımı

		Göçmenlik durumu					
		Göçmen değil		Göçmen		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Bilgisayarın çocuk üzerindeki etkisi nedir?	Zararlı	42	70,0	51	72,90	93	71,50
	Zararlı değil	18	30,0	19	27,10	37	28,50
	Toplam	60	100	70	100	130	100
Zararlı çünkü	Bağımlı Yapar	7	21,90	6	19,40	13	20,60
	Sağlığa Zararlı	11	34,40	8	25,80	19	30,20
	Asosyal Yapar	5	15,60	4	12,90	9	14,30
	Yaşa Uygun Değil	4	12,50	9	29,00	13	20,60
	Davranış Problemi	0	0,00	1	3,20	1	1,60
	Tembelleştirme	3	9,40	1	3,20	4	6,30
	Bağımlılık + Sağlık	2	6,30	2	6,50	4	6,30
	Toplam	32	100	31	100	63	100,0
Zararlı değil çünkü	Şartlı (Ailenin Uygun Gördüğü Programları)	1	7,10	2	14,30	3	10,70
	Şartlı(Ailenin Uygun Gördüğü Süre)	4	28,60	4	28,60	8	28,60
	Şartlı Program + Şartlı Zaman	4	28,60	2	14,30	6	21,40
	Eğiticidir	5	35,70	6	42,90	11	39,30
	Toplam	14	100	14	100	28	100

Tablo 8’de görüldüğü gibi annelerin çoğu (% 71,5) çocukların bilgisayar başında vakit geçirmelerinin zararlı olduğunu belirtmiş ve gerekçe olarak çoğunlukla (% 30,2) sağlığa zararlı, (% 20,6) yaşa uygun değil, (% 20,6) bağımlı yapar demişlerdir. Bilgisayarın zararlı olmadığını belirten annelerin çoğu (% 39,3) eğitici olduğunu, ailenin uygun gördüğü zaman aralığında (% 28,5) kullanılabileceğini belirtmişlerdir.

Tablo 9. Göçmen Olma ve Göçmen Olmama Durumu İle Anne Tutum Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız T Testi

	Göçmenlik Durumu	Göçmenlik					t testi		
		N	Mean	Median	Minimum	Maximum	ss	t	P
Yetkin	Göçmen değil	130	59,82	61,00	32,00	70,00	7,46		
	Göçmen	130	61,29	62,50	44,00	70,00	6,28	-1,7	0,087
	Toplam	260	60,56	62,00	32,00	70,00	6,92		
Otoriter	Göçmen değil	130	18,98	18,00	12,00	42,00	5,42		
	Göçmen	130	17,91	17,00	12,00	42,00	4,92	1,6	0,097
	Toplam	260	18,44	17,00	12,00	42,00	5,19		
İzin Verici	Göçmen değil	130	11,50	11,00	5,00	20,00	3,33		
	Göçmen	130	10,89	11,00	5,00	20,00	3,06	1,5	0,126
	Toplam	260	11,20	11,00	5,00	20,00	3,20		

Tablo 9’da görüldüğü gibi, göçmen olma ve göçmen olmama durumu ile anne tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Bir başka ifade ile anne tutum puanları göçmen olma ve göçmen olmama durumuna göre farklılaşmamaktadır.

Tablo 10. Göçmen Olma ve Göçmen Olmama Durumları Arasında Çocuğun Günlük Televizyon İzleme Süreleri ile Annelerin Tutum Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonucu

		Göçmen değil					Göçmen				
		Çocuğunuz günde ortalama kaç saat televizyon izliyor?					Çocuğunuz günde ortalama kaç saat televizyon izliyor?				
		Kruskal Wallis H Testi					Kruskal Wallis H Testi				
		N	ss	Sıra Ort.	h	p	n	ss	Sıra ort.	h	p
Yetkin	0-1 saat	40	8,00	69,50			36	5,68	64,11		
	2-3 saat	67	6,01	66,04	1,647	0,439	69	6,34	68,17	0,904	0,636
	3+	23	9,80	56,98			25	7,05	60,14		
Otoriter	0-1 saat	40	5,89	61,95			36	4,36	57,21		
	2-3 saat	67	4,70	63,96	2,329	0,312	69	5,31	68,75	2,433	4,823
	3+	23	6,47	76,17			25	4,46	68,46		
İzin Verici	0-1 saat	40	2,77	63,43			36	2,74	69,00		
	2-3 saat	67	3,62	64,75	0,700	0,705	69	3,20	59,28	4,823	0,090
	3+	23	3,39	71,30			25	2,96	77,62		
Toplam	0-1 saat	40	8,14	65,89			36	6,79	63,51		
	2-3 saat	67	7,78	65,60	0,020	0,990	69	7,50	66,84	0,905	0,905
	3+	23	9,22	64,52			25	7,51	64,66		

Tablo 10'da görüldüğü gibi, göçmen olan ve göçmen olmayan aileler arasında çocukların günlük televizyon izleme süreleri ile anne tutum puan ortalamaları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Anlamlı olmamakla birlikte göçmen olanlarda yetkin tutuma sahip annelerin çocuklarının günlük televizyon izleme süresi 2-3 saat, otoriter tutuma sahip annelerin çocuklarının günlük televizyon izleme süresi 3 saat ve üstü, izin verici tutuma sahip annelerin çocuklarının günlük televizyon izleme süresi 3 saat ve üstüdür. Toplam tutum ölçek puanında çocukların 2-3 saat televizyon izleme süreleri daha yüksektir. Aynı şekilde anlamlı olmamakla birlikte göçmen olmayanlarda yetkin tutuma sahip annelerin çocuklarının günlük televizyon izleme süresi 2-3 saat ile, otoriter tutuma sahip annelerin çocuklarının günlük televizyon izleme süresi 2-3 saat ile, izin verici tutuma sahip annelerin çocuklarının günlük televizyon izleme süresi 3 saat ve üstüdür. Toplam tutum ölçek puanında 2-3 saat ile çocukların televizyon izleme süreleri daha yüksektir.

Tablo 11. Göçmen Olma ve Göçmen Olmama Durumları Arasında Çocuğun Günlük Tablet Kullanma Süreleri ile Annelerin Tutum Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonucu

		Göçmen değil					Göçmen				
		Çocuğunuz günde ortalama kaç saat tablet kullanıyor?					Çocuğunuz günde ortalama kaç saat tablet kullanıyor?				
		Kruskal Wallis H Testi					Kruskal Wallis H Testi				
		n	ss	Sıra ort	h	p	n	ss	Sıra ort	h	p
Yetkin	0-1 saat	61	6,86	43,97			51	6,04	44,70		
	2-3 saat	19	6,60	35,58	5,938	0,051	23	5,38	35,61	5,882	0,053
	3+	6	3,02	63,83			6	7,97	23,58		
Otoriter	0-1 saat	61	4,18	40,97			51	4,52	39,48		
	2-3 saat	19	5,99	52,03	2,878	0,237	23	6,32	38,30	3,580	0,167
	3+	6	6,39	42,25			6	5,61	57,58		
İzin Verici	0-1 saat	61	3,33	41,44			51	3,07	38,41		
	2-3 saat	19	2,96	48,03	1,470	0,480	23	3,06	42,13	2,013	1,512
	3+	6	5,12	50,08			6	4,28	52,00		
Toplam	0-1 saat	61	8,30	41,73			51	7,30	41,96		
	2-3 saat	19	7,86	43,13	3,857	0,145	23	7,08	35,78	1,512	0,470
	3+	6	8,64	62,67			6	10,17	46,17		

Tablo 11'de görüldüğü gibi, göçmen olan ve göçmen olmayan aileler arasında çocukların günlük tablet kullanma süreleri ile anne tutum

puan ortalamaları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Göçmen olmayan aileler arasında anlamlı olmamakla birlikte yetkin tutuma sahip annelerin çocuklarının günlük tablet kullanma süresi 3 saat ve üstü ile, otoriter tutuma sahip annelerin çocuklarının günlük tablet kullanma süresi 2-3 saat ile, izin verici tutuma sahip annelerin çocuklarının günlük tablet kullanma süresi 3 saat ve üstü ile daha yüksektir. Toplam tutum ölçek puanında çocukların günlük tablet kullanma süreleri 3 saat ve üstü ile daha yüksektir.

Göçmen olanlar arasında ise anlamlı olmamakla birlikte yetkin tutuma sahip annelerin çocuklarının günlük tablet kullanma süresi 0-1 saat ile, otoriter tutuma sahip annelerin çocuklarının günlük tablet kullanma süresi 0-1 saat ile, izin verici tutuma sahip annelerin çocuklarının günlük tablet kullanma süresi 3 saat ve üstü ile daha yüksektir. Toplam tutum ölçek puanında çocukların günlük tablet kullanma süreleri 3 saat ve üstü ile daha yüksektir.

Tablo 12. Göçmen Olma ve Göçmen Olmama Durumları Arasında Çocuğun Bilgisayar Kullanma İle Annelerin Tutum Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonucu

		Göçmen değil					Göçmen				
		Çocuğunuz günde ortalama kaç saat bilgisayarda zaman geçiriyor?					Çocuğunuz günde ortalama kaç saat bilgisayarda zaman geçiriyor?				
		Mann Whitney U Testi					Mann Whitney U Testi				
		n	ss	Sıra ort	z	p	n	Ss	Sıra ort	z	p
Yetkin	0-1 saat	23	7,49	372,00	-	0,445	29	6,47	519,00	-	0,151
	2+ saat	7	14,43	93,00	0,764		4	4,92	42,00	1,437	
Otoriter	0-1 saat	23	3,82	326,50	-	0,139	29	4,69	492,50	-	0,978
	2+ saat	7	9,57	138,50	1,481		4	4,79	68,50	0,028	
İzin Verici	0-1 saat	23	2,61	307,00	-	0,014	29	3,00	479,00	-	0,437
	2+ saat	7	2,97	158,00	2,450		4	,58	82,00	0,777	
Toplam	0-1 saat	23	7,78	339,50	-	0,403	29	7,44	507,50	-	0,422
	2+ saat	7	10,27	125,50	0,836		4	5,35	53,50	0,802	

Tablo 12’de, göçmen olmayan aileler arasında çocuğun günlük bilgisayar kullanma süreleri ile izin verici tutum açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p<0,05$). Göçmen olmayanlarda

bilgisayar karşısında 2 ve daha fazla saat zaman geçiren çocukların izin verici tutum puanları anlamlı derecede yüksektir. Göçmen olmayan aileler arasında çocukların günlük bilgisayarda zaman geçirme süreleri ile diğer tutum puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Anlamlı olmamakla birlikte yetkin tutum alt boyutunda çocuğun günlük bilgisayarda zaman geçirme süresi 0-1 saat ile, otoriter tutum alt boyutunda 2 ve daha fazla saat ile ve toplam tutum ölçek puanında 2 saat ve üstü ile bilgisayarda zaman geçirme süreleri daha yüksektir.

Göçmen olan aileler arasında çocuğun günlük bilgisayar kullanma süreleri ile anne tutum puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Anlamlı olmamakla birlikte yetkin tutum alt boyutunda çocuğun günlük bilgisayar kullanma süresi 0-1 saat ile, otoriter tutum alt boyutunda 0-1 saat ile, izin verici tutum alt boyutunda 2 saat ve üstü ile ve toplam tutum ölçek puanında 0-1 saat ile bilgisayar kullanma süreleri daha yüksektir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye’de yaşayan göçmen olan ve olmayan ailelerin anne tutumları ile çocukların medya kullanım durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelendiği bu çalışmada, ailelerin hepsinin evinde en az bir adet televizyon bulunduğu belirlenmiştir. Anneler ve çocuklar çoğunlukla 2-3 saat televizyon izlemektedir. Ailelerin toplam medya kullanımları ile çocukların toplam medya kullanımları arasında paralellik olduğu çeşitli çalışmalarda da belirtilmiştir (Woodard and Gridina, 2000; Akçay ve Özcebe, 2012; Vittrup ve ark., 2016). Bu çalışmada da annelerin ve çocuklarının televizyon kullanım saatleri birbirine benzerdir. Bu durum çocuğun anneyi örnek alması ve onun davranışlarını taklit etmesi olarak yorumlanabilir.

Çalışmamızda çocukların büyük çoğunluğu 2 saat ve üzerinde televizyon karşısında zaman geçirmektedirler. Yapılan çalışmalarda da çocukların günde iki saat ve üzerinde televizyon karşısında zaman geçirdikleri belirtilmektedir (Altıncılıç, 2014; Arslan, 2010; Tuncer ve Yalçın, 1999). Araştırma bulguları çalışmamızı destekler niteliktedir. 2 yaş ve üzeri çocuklar için belirtilen günlük maksimum ekran seyretme süresi yarım saat ile 2 saat arasındadır (Sigman, 2010). Yapılan çalışmalarda çocukların bu süreden daha çok televizyon izlemeleri uygun rehberlik edilmediğinde çocukların televizyonun olumsuz etkileriyle karşılaşacağı

anlamına gelmektedir. Bu nedenle araştırmaya katılan annelerin televizyonu izleme süresi ile ilgili bilgilendirilmeleri, izlenen programların çocuğun seviyesine uygun olsa dahi iki saatten fazla ekran karşısında geçirilen zamanın çocuğa zarar vereceği açıklanmalıdır.

Annelerin yarıdan biraz fazlası çocuğa televizyonu kendisinin açtığını, yarıya yakını ise çocuğun televizyonu açtığını belirtmiştir. Annelerin büyük çoğunluğu çocukların odasında televizyon bulunmadığını belirtmiştir. Vittrup ve ark. (2016) yaptıkları çalışmada bilgisayar ve televizyonun çocukların yatak odalarında bulunması istenilmeyen iki eşya olduğu belirtilmiştir. Altıncılık (2014) çalışmasında da çocukların büyük çoğunluğunun odasında televizyon olmadığını belirtmiştir. Çocuğun odasında televizyon bulundurmamak çocuğun televizyon kullanımını arttıracak ve ailenin denetimini azaltacaktır. Bu nedenden ötürü çocuğun odasında televizyon olmamasının çocuk ve aile açısından daha uygun ve olumlu bir tutum olduğu düşünülmektedir.

Ailelerin çoğunun tableti ve bilgisayarı vardır. Çocukların tabletle ne kadar süre ile oynayacaklarına çoğunlukla aile karar vermektedir. Çocukların çoğu bilgisayarı kullanmamaktadır. Tablet ve bilgisayar kullanan çocukların çoğu tableti ve bilgisayarı günde 0-1 saat kullanmaktadır. En çok kullanılan medya aracı televizyondur. Vittrup ve ark. (2016)'nın yaptığı çalışma bu çalışmayı destekler niteliktedir. Çalışmalarında çocukların neredeyse günde 3 saat en çok televizyonu izledikleri belirtilmiştir. Çocukların bilgisayarı günde 1 saat kullandıkları, elektronik oyuncaklarla 1 saat ve video oyunları da yarım saat geçirdikleri ifade edilmiştir. Toplama bakıldığında 2-7 yaş arasındaki çocukların okul dışında neredeyse 5 saat medyanın bir türünü veya teknolojiyi kullandıkları belirtilmiştir. Bu sonuç medya kullanımının ne kadar fazla olduğunu göstermektedir. Çocuk açısından bakıldığında uzun süre medya kullanımının çocukların sosyal becerilerini engelleyeceği, aileleri ve arkadaşları ile iletişimlerini kısıtlayacağı söylenebilir.

Çalışmada annelerin çoğu televizyon, bilgisayar ve tablet kullanımının, çocuk açısından zararlı olduğunu belirtmişlerdir. Buna rağmen annelerin çoğu bu araçların kullanılmasını onaylamaktadır. Bu durum annelerin düşünceleriyle uygulamalarının aynı olmadığını göstermektedir. Bunun nedeni çocukların teknolojiyle iç içe olmaları ve doğdukları andan itibaren buldukları ortamda medya araçlarının olmasından kaynaklı olabilir. Bunun yanısıra annelerin medya araçlarını çocuğu oyalama aracı olarak kullanmaları da bu duruma neden olabilir.

Çalışmada çocukların medya kullanımının çocuğa zararlı olduğunu belirten anneler bunun nedeni olarak; medya araçlarının çocuğun sağlığına olumsuz etki etmesi, çocuğu bağımlı yapması, davranış problemlerine neden olması ve çocukların yaşlarına uygun olmaması olarak ifade etmişlerdir. Televizyon, bilgisayar gibi elektronik cihazlardan oluşan elektromanyetik alanların etkilerinin ve sebep olduğu zararın derecesinin geçirilen süreyle ilişkili olduğu bilinmektedir (Deveci ve ark., 2007). Benzer şekilde yapılan çalışmalarda kontrolsüz televizyon izleme alışkanlığının, uzun süre televizyon izlemenin çocukların fiziksel gelişimine zarar verebileceği, bilişsel, sosyal ve psikolojik gelişimi olumsuz yönde etkileyebileceği ve fiziksel saldırganlıkları arttırabileceği belirtilmektedir (Öztürk ve Karayağız, 2007; Altıncılıç, 2014; Karaca ve ark., 2007; Akçay ve Özcebe, 2012). Yapılan çalışmada da annelerin çoğu medya kullanımının olumsuz etkileri hakkında bilgi sahibidirler. Ancak annelerin çocuklarının ne kadar süre medyayı kullanabilecekleri ile ilgili bilgiye sahip olmadıkları veya bu bilgiye sahip olsalar dahi bunu uygulamadıkları düşünülmektedir.

Medya kullanımının zararlı olmadığını belirten anneler ise çoğunlukla medyanın ailenin uygun gördüğü programlar ve belirlenen süre dahilinde şartlı olarak kullanılması gerektiğinde hemfikirdirler. Yapılan çalışmalarda annelerin çocuklarını televizyonun olumsuz etkilerinden korumak için televizyonu kontrollü olarak izlettikleri, çocukların televizyon izlemelerini sınırlamanın etkili olduğunu düşündükleri belirtilmiştir (Dorey ve ark., 2010; Çağla Banko ve ark., 2017). Bu bulgular çalışmamızı destekler niteliktedir. Televizyonun kontrollü izletilmesi; izleme süresinin iki saati geçmemesi ve uygun programların aile ile beraber aktif olarak izlenmesidir. Bunun anlamı, gerekli yerlerde çocuğa uygun ve doğru açıklamaların yapılmasıdır. Bu şekilde televizyon izlemenin olumlu bir deneyime dönüştüğü düşünülmektedir.

Göçmen olup olmama durumu ile annelerin tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla beraber göçmen anneler daha yetkin, göçmen olmayan anneler daha otoriter ve izin verici bulunmuştur. Göçmen olan ve olmayan ailelerin anne tutum puanları ile çocukların medya kullanımları arasında da anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak göçmen ailelerde televizyonu çocuğa çoğunlukla anne-baba açmakta, göçmen olmayan ailelerde ise televizyonu çoğunlukla çocuğun açmasına izin verilmektedir. Göçmen olan ailelerin televizyon ve bilgisayara sahip olma oranları daha fazladır. Ancak çocukları televizyonu, bilgisayarı daha az kullanmaktadırlar. Bu sonuçlara dayanarak göçmen olan ve olmayan aileler arasında tutum puanları ile medya kullanımları arasında anlamlı bir fark olmamakla beraber göçmen

ailelerin medya kullanımı konusunda daha dikkatli oldukları söylenebilir. Bunun kaynağının çalışmaya katılan annelerin çoğunlukla Bulgaristan göçmeni olmaları, annelerin kendi annelerinden gördükleri ve yaşadıkları farklı kültürün etkilerini az da olsa devam ettirdikleri ve bundan ötürü medya kullanımı konusunda biraz daha duyarlı oldukları düşünülmektedir.

Medya hayatımızın ayrılmaz bir parçasıdır. Onu hayatımızdan uzaklaştırmamız çok zordur. Günümüzde evlerde göz göze kantağın yerini göz ve ekran kantağı almıştır. Çocuklar kendilerine uygun olan kanalları seyretmeler dahi sınırlı kullanılmadığı takdirde medya kullanımından zarar görebilmektedirler. Bu durum çocukların sosyal gelişimlerini de engelleyebilmektedir.

ÖNERİLER

Çalışmada çocukların iki saatten fazla ekran karşısında zaman geçirdikleri göz önüne alındığında ailelerin medya kullanımı konusunda bilgilendirilmeleri önerilebilir. Ailelerin çocuklarıyla sosyal etkinliklere katılmaları, sanal ortam yerine gerçek ortamda sosyalleşmeleri desteklenmelidir. Teknoloji ve medya kullanımı çocukların fiziksel hareketini de kısıtlamaktadır. Ailelerin çocuklarıyla ekran başında değil, farklı etkinliklerde bir araya gelmesi desteklenmelidir. Bu konuda ailelere çocuklarıyla beraber yapabilecekleri etkinlikler konusunda bilgi verilebilir. Hükümet ve yerel yönetimlerin çocukların medya kullanımına limit konması ile ilgili mesajlar vermelerinin gerekli olduğu düşünülmektedir. RTÜK'ün uygulamasıyla her akşam saat 21.30'dan sonra "Haydi Çocuklar Uykuya" sloganıyla aileler ve çocuklar uyarılmaktadır. Aynı şekilde spot filmler, yazılar yoluyla örneğin; "En fazla iki saat" gibi bir slogan ile çocuklara iki saatten fazla televizyon izletilmemesi ile ilgili bilgilendirme yapılabilir. Televizyon vazgeçilmez bir kitle iletişim aracıdır. Onu yasaklamamız mümkün değildir. Bu yüzden ailelerin doğru medya kullanımı konusunda bilgilendirilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışma balkan ülkelerinden göç etmiş olan annelerle sınırlıdır. Daha sonra yapılacak çalışmalara Türki Cumhuriyetlerinden ve Ortadoğu ülkelerinden göç etmiş olan anne ve çocukların da dahil edilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akçay, D. ve Özcebe, H., 2012. Televizyonun okul öncesi dönemdeki çocukların saldırganlık davranışına etkisi. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 55, s. 82-87.
- Akıncı, N., 2008. Çocuk ve medya. *Türkiye Klinikleri J Pediatr Sci*;4(6), s.72-5
- Altınkılıç, Z., 2014. Televizyon izlemenin 1-6 yaş çocuk sağlığı üzerindeki etkilerine yönelik annelerin tutum ve davranışlarının belirlenmesi. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum.
- Arslan, Ş., 2010. Televizyon reklamlarının okul öncesi dönem çocuklarının tüketici davranışlarına etkileri. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Başal, H. A., 2012. Anne baba eğitimi ders notları. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Baumrind, D., 1966. The effects of authoritative parental control on child behaviors. *Child Development*, 37, 887- 907.
- Bilgin Ülken, F., 2011. Televizyon izlemede anne-baba aracılığı ile çocukların saldırgan davranışları arasındaki ilişki. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 195-216.
- Büyükbaykal, G., 2007. Televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi. Istanbul University Faculty Of Communication Journal*. 28, s. 31-44.
- Cesur, S. ve Paker, O., 2007. Televizyon ve çocuk: Çocukların tv programlarına ilişkin tercihleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* www.e-sosder.com ISSN:1304-0278. 6,(19),s.106-125.
- Council Of Europe (2016). Council of Europe Strategy for the Rights of the Child (2016-2021). <https://rm.coe.int/168066cff8> Erişim Tarihi, 21.06.2017.
- Çağla Banko, Ç.; İlhan T. ve Şallı, F., 2017. Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin televizyonda akıllı sembol kullanımı ve çocuklarını televizyondan koruma yöntemleri. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi* Cilt 1 Sayı 1. s.45-59
- Deveci, E. S.; Açık, Y.; Gülbayrak, C.; Demir, F.; Karadağ, M. ve Koçdemir, E., 2007. İlköğretim öğrencilerinin cep telefonu, bilgisayar, televizyon gibi elektromanyetik alan oluşturan cihazları kullanım sıklığı. *Fırat Tıp Dergisi*,12 (4), s. 279-283.
- Dorey, E., Roberts, V., Maddison, R., Meagher-Lundberg, P., Dixon, R., ve Mhurchu, C. N., 2010. Children and television watching: a qualitative study of New Zealand parents' perceptions and views. *Child Care, Health And Development*, (3), 414.
- Gomez, L., M., Gomez, K., 2007. Reading for learning: Literacy supports for 21st-Century Work. *Phi Delta Kappan*, 89(3). s.224-228.
- Gündüz Kalan, Ö., 2010. Ebeveynlerin medya okuryazarlığı bilinci üzerine bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi Istanbul University Faculty of Communication Journal*, 39, s. 59-73.
- Kafadar, O., 2017. Rütük'ün çocuklara yönelik kararlarının çocuk ve televizyon ilişkisi yönüyle içerik analizi yöntemi ile incelenmesi, *Kesit Akademi Dergisi*, 10, s: 810-837.
- Kapçı, E.G. ve Erdinç-Demirci S., 2009. *Ana-Baba Tutum Ölçeğinin 3-13 Yaş Aralığında Çocuğu Bulunan Annelerde Değerlendirilmesi*. 18. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı. (Sözel Bildiri). İzmir.

- Karabulut Demir, E. ve Şendil, G., 2008. Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11 (21), s.15-25.
- Karaca, Y., Pekyaman, A. ve Güney, H., 2007. Ebeveynlerin televizyon reklam içeriklerinin çocuklar üzerindeki etkilerini etik açıdan algılamalarına yönelik bir araştırma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, s. 233-250.
- Karasar, N., 2007. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (17.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Korkmaz, Ö., Yeşil, R., 2008. Media and television literacy of candidate teachers. *2nd International Computer ve Instructional Technologies Symposium*, 16-18 April 2008. Kusadasi: Ege Üniversitesi.
- Nathanson, A. I., 2001. *Mediation of Children's Television Viewing: Working Toward Conceptual Clarity and Common Understanding*, Communication Yearbook 25, Ed: William B. Gudykunst, Mamwah-NJ, Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers.
- Oktay, A., 2004. Yaşamın sihirli yılları. İstanbul: Epsilon Yayınları
- Okur Berberoğlu, E., 2015. Çocuklar- ergenler, medya bağımlılığı ve sınıf dışı eğitim. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12-2 (24) 24, s. 45-57.
- Önder, A. ve Gülay, H., 2009. Reliability and Validity of Parenting Styles & Dimensions Questionnaire. World Conference on Educational Sciences (WCES-2009). Cyprus Educational Sciences Association, Nicosia, North Cyprus, (04-07 February, 2009). Procedia- Social and Behavioral Sciences, 1(1). s. 508- 514.
- Öztürk, C. ve Karayağız, G., 2007. Çocuk ve televizyon. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10: 81-85.
- Powell, D. R., 2001. Early Childhood Education. Indiana Family Impact Seminars. https://www.purdue.edu/hhs/hdfs/fii/wp-content/uploads/2015/07/s_infis03c03.pdf Erişim tarihi: 26.07.2018.
- RTÜK. (2007). Medya okuryazarlığı projesi. www.rtuk.gov.tr Erişim Tarihi: 16.03.2018.
- Sigman, A., 2010. The impact of screen media on children: a eurovision for parliament. <http://www.ecsw.org/downloads/publications/QOC-V3/Chapter-4.pdf>. Erişim tarihi: 07.06.2018
- Swith. J. T., 2013. *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim Çok Kültürlü Bir Bakış Açısı*. 5. Basımdan Çeviri. (Çev. Akman, B). Nobel Yayıncılık, Ankara. (Eserin Orijinali 2010 tarihinde yayımlandı.)
- Temizyürek, F. ve Acar, Ü., 2014. The impact of subliminal messages in cartoons on children. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 3 (3), s. 25-39. DOI: 10.30703/cije.321348
- Tuncer, A. M. ve Yalçın, S. S., 1999. Multimedia and children in Turkey. *Turk Journal Pediatr.* n.49.s. 27-34. www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/10770073
- Unicef., 2001. Early childhood development: The key to a full and productive life. <https://www.unicef.org/dprk/ecd.pdf> . Erişim tarihi: 20.07.2018.
- Vittrup, B., Snider, S., Rose, K. K. and Rippy, J., 2016. Parental perceptions of the role of media and technology in their young children's lives. *Journal of Early Childhood Research*. 14(1), pp. 43-54.
- Woodard, E. H. and Gridina, N., 2000. Media in the home 2000: The fifth annual survey of parents and

children.https://cdn.annenbergpublicpolicycenter.org/Downloads/Media_and_Developing_Child/mediasurvey/inhome.pdf. Erişim tarihi: 20.06.2018.

Yavuzer, H., 2003. *Çocuğu tanımak ve anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

EXTENDED ABSTRACT

The pre-school period takes a very important place in the development of a child. The emergence of an ideal individual is possible through rich stimuli, stable and consistent adult behavior that will be presented during this period. The most important institution that can have an impact on the child is the family. The child is affected by the people around him/her and takes them as role models. During this period, the child spends most of his/her time with his/her parents and interacts with them. Parental attitudes are very important for the shaping of behaviors of pre-school children and personality development. Parents' attitudes towards children are influenced by factors such as social-cultural environment, general customs, traditions, conventions, lifestyles, behaviors they see from their parents. Our country has a multicultural structure. In our country which has a multicultural structure, different parental attitudes emerge. Parental attitudes have very important effects on the child. Parents spend most of their time at home with their children. When the time spent at home is considered, the use of media comes forth. Various media tools provide many good or bad messages and content to the passive audience. For pre-school children who still cannot fully distinguish between right and wrong and whose role-modeling behavior is at the highest level, media use is way too important to be left to the child's initiative. The television, the tablet and the computer they use, in which they are passive audiences, and cannot actively participate, are of importance for the development of the children. For this reason, the correct usage of media is important. Only this way, the media can support the education efforts of the family. The family should take measures to prevent the harmful effects of the media. And this can only be achieved with the right attitude of the family. In this study, the attitudes of mothers in families that are immigrants or non-immigrants living in Turkey, and children's media use in terms of diverse variables has been tried to be examined. The research is a descriptive study aimed at examining the mother attitudes and children's media use in terms of diverse variables. Quantitative research method has been used in the study. The study group consists of 260 mothers whose children attend the pre-school education institution. In the study, "The Parenting Styles and Dimensions Questionnaire (PSDQ)" has been used to evaluate mother attitudes. To determine the behaviors of the children in the pre-school period towards media use, a questionnaire prepared by the researchers has been used. In the prepared questionnaire, questions have been asked about media tools pre-school children use, how often they use these media tools, their mother's opinions about children's media use. The obtained data has been evaluated by SPSS 20.0 program. The relationship between the variables has been examined by chi-square analysis. In the comparison of the scores between the groups, the t test has been used in the independent groups. Frequency and percentage distributions of the

data have been shown. In the normality test, the differences between the groups have been examined and Mann Whitney U Test has been used for the binary non-normally distributed variables. In groups more than two, Bonferroni corrected Kruskal Wallis H test has been used for the non-normally distributed variables.

In the study, it was determined that all of the families had at least one television in their homes. It was observed that there was a parallelism between the media use of the mothers and their children. It was found that the mothers and their children often watched more than 2 hours of television. A little more than half of the mothers stated that it was themselves who switched on the television for their children and nearly the half of them said that it was the children who switched on the television. The vast majority of children did not have a television in their rooms.

In our study, children mostly watch TV for 2-3 hours a day, and used computer for 0-1 hour and tablet for 0-1. When we consider the totality, it is clearly seen that the use of media is almost 5 hours. Given the fact that media use should be maximum 2 hours per day, this situation can be considered as negative. Although the vast majority of mothers stated that media use was harmful, they approved their children's use of the media. The mothers who said in the study that their children's use of media was harmful to them stated the reasons as follows; the media tools had negative effects on the children's health, caused the child to be addicted, led to behavior problems and were not suitable for the children's ages. The mothers who said that media use was not harmful, on the other hand, agreed that the media should often be used conditionally for the programs that the family considered appropriate and within the pre-determined schedule.

There was no significant difference between the attitude scores of immigrant and non-immigrant mothers and their children's use of media. However, while it was often the parents in immigrant families who switched on the television for their children, children were allowed to switch on the television in the non-immigrant families. The rate of television and computer ownership in the immigrant families was higher. However, their children used television and computer less frequently.

Based on these results, even though there was no significant difference between the attitude scores and media use of the immigrant and non-immigrant families, it is possible to say that migrant families were more cautious in their media usage. It is found that the media use of children and their mothers was high. Most of the mothers stated that the use of media was harmful to their children, but they also approved their use of the media. It is thought that it is necessary to inform the mothers about how they can convert the media into a positive use and raise the awareness of the society by the government and local governments by giving messages about the limited media use and the measures that can be taken regarding this issue.

Key Words: Mother's attitude, pre-school, media.

